مدلسازی سهبعدی تهنشینکننده الکتروستاتیکی نوع استوانهای به منظور جمع آوری ذرات ریز دیزل و کنترل آلودگی هوا

محمد غلامی' و حنیف کازرونی^{۲،*}

چکیدہ	اطلاعات مقاله
	دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۱/۲۹
با توجه به ماهیت سرطانزای ذرات دیزل، این ذرات سلامت انسانها را به شدت تهدید	پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۷/۲۷
خواهد کرد. به منظور پاسخگویی به این چالش، توجه محققیق و نهادهای دولتی در سراسر	
جهان معطوف به دستیابی به یک تکنولوژی اقتصادی و ایمن جهت کنترل این ذرات	واژگان کلیدی:
شدهاست. با توجه بهاینکه تهنشین کنندههای الکتروستاتیکی یکی از مهم ترین فن آوریهای	موتورهای دیزلی،
درمانکننده محسوب میشوند، در این مقاله به مدلسازی ریاضی یک تهنشینکننده	ذرات دیزل،
الکتروستاتیکی استوانهای و پیشبینی راندمان جمع آوری ذرات رسانای دیزل در شرایط	تەنشينكنندە الكتروستاتيكي،
مختلف آن پرداخته میشود. این تهنشینکننده شامل یک سیلندر زمینشده به سطح	رسوبدهنده الكتروستاتيكي،
مقطع دایرهای شکل و یک الکترود تحریکشده با ولتاژ جریان مستقیم منفی میباشد که	كنترل آلودگی هوا.
در مرکز این سیلندر نصب شدهاست. با استفاده از پاسخ تحلیلی معادلات پواسون و پایستگی	
جریان، چگالی بار فضایی یونی، توزیع پتانسیل الکتریکی و نیروهای حجمی الکتریکی در	
کانال تهنشینکننده محاسبه خواهد شد. همچنین، در این مقاله از نرمافزار کامسول جهت	
مدلسازی سهبعدی تهنشین کننده الکتروستاتیکی استوانهای و حل معادلات شارش هوای	
آشفته با لحاظ نیروی حجمی الکتریکی استفاده میشود. معادلات باردارشدن و حرکت	
ذرات با استفاده از رابط فیزیک مسیریابی ذرات برای شارش سیال در نرمافزار کامسول	
پیادهسازی شده و نتایج شبیهسازی مورد تحلیل قرار گرفتهاست.	

۱–مقدمه

جمع آوری ذرات خروجی از دیزل ژنراتور که به طور معمول کوچکتر از ۱ میکرومتر هستند، مورد توجه بسیاری از محققان به عنوان یک دغدغه بزرگ در دهههای اخیر قرار گرفتهاست. این ذرات بسیار ریز خیلی سمی و مضر برای دستگاه تنفسی انسانها بوده و یکی از دلایل اصلی آلودگی در نواحی شهری هستند. با توجه به قوانین سخت گیرانه مربوط به کنترل آلودگی هوا، به منظور ارزیابی فرآیند جمع آوری ذرات و ارائه طرحهای بهبودیافته برای کاربردهای صنعتی نیاز به بررسی با جزئیات بیشتر وجود

دارد. به دلیل مقرون به صرفه بودن و توانایی جمع آوری نانو ذرات، تهنشین کننده های الکتروستاتیکی بطور گسترده برای کنترل ذرات در کاربردهای صنعتی بکار گرفته شده اند. راندمان بالاتر جمع آوری ذرات، افت فشار پایین، مصرف انرژی پایین و کار کرد در طیف گسترده ای از دمای گاز باعث شده است که ته نشین کننده های الکتروستاتیکی دستگاه قابل اطمینانی در زمینه کنترل ذرات باشند [۱]. اصل اساسی عملکرد یک ته نشین کننده الکتروستاتیکی به این صورت است که ذراتی که به همراه گاز منتقل می شوند، از یک میدان الکتریکی عبور می کنند. این میدان با اعمال

^{*} پست الكترونيك نويسنده مسئول: hanif.kazerooni@gmail.com

۱. پژوهشگر، گروه علوم و فناوریهای دفاعی، پژوهشکده فناوریهای دفاعی و پدافند غیرعامل، دانشگاه عالی دفاع ملی

۲. استادیار، گروه علوم و فناوریهای دفاعی، پژوهشکده فناوریهای دفاعی و پدافند غیرعامل، دانشگاه عالی دفاع ملی

لولهای مرطوب در حذف ذرات دیزل انجام شدهاست. در این نوع تهنشین کننده، ذرات باردار روی صفحات کلکتور مرطوب جمعآوری شده و به طور پیوسته آبپاشی می شوند. این روش در جمعآوری ذرات بسیار ریز در مقایسه با تهنشین کننده نوع خشک عملکرد بسیار بهتری داشته است.

شارش الکتروهیدرودینامیکی ایجاد شده در تهنشین کننده استوانهای بوسیله نیروهای حجمی الکتریکی نیز مورد توجه بسیاری از محققان قرار گرفتهاست. در مرجع [۵]، اشاره شدهاست که انحراف الکترود تخلیه نسبت به مرکز استوانه یک پارامتر بسیار مهم بوده و منجر به تغییر عظیم شارش میشود. آنها اثبات کردهاند که آرایش متقارن سیم و استوانه منجر به تولید شارش ثانویه الکتروهیدرودینامیکی درسطح مقطع دایرهای شکل نخواهد شد.

در مرجع [۶]، اثرات دمای گاز و افزودن یک فیلتر ذرات دیزل بر جمع آوری نانوذرات دیزل در تەنشین کننده بررسی شده است. کیم و همکاران، حذف ذرات زیرمیکرون یک تەنشین کنندہ الکتروستاتیکی همراہ با یک فیلتر فلزی برای موتورهای دیزلی و همچنین جمع آوری نانوذره یک تەنشین کننده الکتروستاتیکی دو مرحلهای جدید را با استفاده از ذرات پتاسیم کلرید بررسی کردند [۷]. در مراجع [۸، ۸] به ترتیب یک تهنشین کننده الکتروستاتیکی یاری شده با جریان الکتروهیدرودینامیکی و یک تهنشین کننده الكتروستاتيكي سوراخدار پيشنهاد شدند. آنها راندمان جمع آوری نانو ذرات ساطع شده از موتورهای دیزلی با سوخت نفت سبک را اندازه گیری کردند. همچنین، کارایی جمع آوری نانوذرات برای گازهای خروجی از یک موتور دیزلی با مازوت در مرجع [۱۰] بررسی شدهاست. در مرجع [۱۱]، یک آزمایش با استفاده از گازهای خروجی از یک موتور دیزل، با سوختهای نفت سبک و مازوت، برای آشکارسازی ویژگیهای جمع آوری نانوذرات در تەنشين كنندە الكتروستاتيكى انجام شدەاست. با اين وجود اکثر مطالعاتی که در کارهای گذشته انجام شدهاست را می توان به دو گروه کلی تقسیم بندی کرد. دسته اول کارهایی هستند که مبتنی بر کارهای آزمایشگاهی و تجربی با هزینههای بالای اقتصادی و زمانی میباشند. دسته دوم کارهایی هستند که در آنها از مدلسازی عددی دوبعدی

² Diffusion Charging

ولتاژ به الكترود تخليه و زمينشدن صفحات كلكتور در ناحیه بینالکترودی تشکیل می گردد. در یونیزاسیون منفی (اعمال ولتاژ منفى به الكترود تخليه)، به دليل ايجاد تخليه الكتريكي در مجاورت الكترود تخليه، الكترون هاي آزاد توليد شده و بواسطه نیروی الکتریکی به سمت صفحات کلکتور حرکت می کنند. در این مسیر به دلیل داشتن شتاب بالا به مولکولهای گاز برخورد کرده و بر اساس فرآیندی که از آن به عنوان تکثیر بهمنی یاد می شود، تعدادی زیادی از الكترونهاى آزاد در مجاورت الكترود تخليه بوجود مىآيد. با دور شدن این الکترونها از الکترود تخلیه، شتاب آنها کاسته شده و در برخورد با مولکول های گاز در فضای بین الكترودي منجر به توليد يونهاي گازي منفى ميشوند. اين یون های گازی با ذرات ریز برخورد کرده و ذرات را از طریق دو روش باردار کردن میدانی ٔ و باردار کردن انتشاری ٔ ناشی از حرکت براونی گازها، باردار میکنند. در ادامه ذرات ریز، به عنوان یک ذره باردار در طول میدان الکتریکی منحرف مى شوند تا به الكترودهاى كلكتور يا دريافت كننده منتقل شوند و روی آنها جمع آوری شوند [۲]. در شکل (۱)، یک تەنشىن كنندە نوع صفحەاى-سىمى نشان دادەشدەاست.

تهنشین کنندهها از دیدگاه شکل کلکتور به دو دسته تهنشین کنندههای صفحهای و استوانهای (سیلندری) تقسیم بندی می شوند. نوع استوانه ای این تجهیز، جایی که یک سیم ناز ک در مرکز استوانه به عنوان الکترود تخلیه بکار گرفته شده و ولتاژ تحریک بالا به آن اعمال شده است، توسط برخی از محققان برای جمع آوری ذرات بسیار ریز دیزل پیشنهاد شده است [۳–۱۱]. در مراجع [۳–۴] آزمایش هایی به منظور بررسی عملکرد تهنشین کننده الکتروستاتیکی

¹ Field Charging

استفاده شده است. در این مقالات نیز با توجه به تفاوتهای هندسی مدل دوبعدی با تجهیز واقعی ممکن است نتایج بدست آمده قابل اتکا نباشد.

در راستای پاسخگویی به چالشهای مذکور و مدلسازی سهبعدی تهنشین کننده الکتروستاتیکی، در این مقاله ابتدا مدل کرونا (معادلات یواسون و پیوستگی جریان) به همراه یاسخ تحلیلی آن، مدل اولر برای دینامیک شارش هوای آشفته و مدل لاگرانژ برای دینامیک ذرات ارائه می گردد. در ادامه، با توجه به عدم وجود پاسخ تحلیلی برای مدل اولر و لاگرانژ، از مدلهای مذکور و رابطهای مختلف نرمافزار كامسول بهره برده مي شود تا تهنشين كننده الكتروستاتيكي استوانهای به روش اجزاء محدود مدلسازی عددی سهبعدی گردد. نتایج تحلیلی و شبیهسازی بدستآمده برای چگالی بار فضایی یونی، توزیع پتانسیل الکتریکی و میدان الکتریکی در کانال تەنشین کنندە (پاسخ معادلات پواسون و پایستگی جریان) با یکدیگر مقایسه می شوند. هم چنین، با در نظر گرفتن انحراف کوچک الکترود تخلیه نسبت به مرکز سطح مقطع سيلندر، الگوهاي شارش الكتروهيدروديناميكي مورد بررسی قرار می گیرند. به علاوه، نرخ تهنشینی ذرات و نسبت بار الکتریکی به جرم ذرات در طول کانال و همچنین راندمان جمع آورى ذرات در تەنشين كنندە الكتروستاتيكى به ازای اندازههای مختلف ذرات محاسبه و مورد مقایسه قرار می گیرد. در انتها، اثر سرعت گاز ورودی به کانال، ولتاژ تحریک و طول کانال تهنشین کننده بر سرعت جابجایی ذرات به سمت کلکتور و عملکرد تهنشین کننده ارزیابی می شوند.

نوآوریهای ارائهشده در این مقاله به شرح زیر هستند: ۱) تبیین پاسخ تحلیلی برای بخش الکتریکی

۲) مدلسازی سهبعدی تهنشین کننده الکتروستاتیکی استوانهای به روش اجزاء محدود در نرمافزار کامسول و بررسی فاکتورهای مختلف نظیر، شارش الکتروهیدرودینامیکی، طول کانال، سرعت سیال و ولتاژ تحریک بر عملکرد آن.

۲-توصيف مدل

در شکل (۲) مشخصات تهنشین کننده الکتروستاتیکی نوع استوانهای در ابعاد آزمایشگاهی که در مرجع [۱] مورد بررسی قرار گرفته، نشان داده شده است. این تهنشین کننده به منظور جمع آوری ذرات در گاز خروجی یک ژنراتور دیزلی SGD3000S-III با نام SGD3000S-III در و بیشینه قدرت خروجی ۳ کیلووات مورد آزمایش قرار گرفته است. الکترود تخلیه مفتولی شکل از جنس فولاد ضد زنگ با شعاعی برابر ۲/۱ میلی متر بوده و برای تولید تخلیه کرونا توسط ولتاژ جریان مستقیم منفی با دامنه بالا برقدار می شود. هم چنین از یک سیلندر با شعاع ۱۸ میلی متر و جنس فولاد ضد زنگ به عنوان کلکتور استفاده شده که طول متغیری در بازه ۵۰ الی ۳۰۰ میلی متر دارد.

گاز خروجی فرآیند با سرعت اولیه در بازه ۰/۶ الی ۱/۵ متر بر ثانیه و غلظت ۲۰ میلی گرم بر متر مکعب از کانال تهنشین کننده عبور می کند. ژنراتور دیزلی در حالت بار زیاد (۲/۶ کیلووات) مورد آزمایش قرار گرفتهاست. اندازه ذرات معلق دیزل به طور معمول در گستره ۱۰ الی ۱۰۰۰ نانومتر بوده و چگالی تقریبا ثابتی بین ۱۰۰۰ الی ۱۵۰۰ کیلو گرم بر متر مکعب دارند.

شکل ۲- دیاگرام شماتیک کانال تهنشین کننده الکتروستاتیکی استوانهای با الکترود سیمی، ۱) نمای سطح مقطع، ۲) نمای جانبی

۳–مدلسازی ریاضی

پدیدههایی که در فرآیند تهنشینی اتفاق میافتند، به دلیل وجود همزمان شارش سیال، میدان الکتریکی و حرکت ذرات بسیار پیچیده هستند. سه میدان مذکور و پیوند متقابل بین آنها در شکل (۳) نشان دادهشدهاست. خطوط پیوسته و خطچین به ترتیب نشان از پیوند قوی و ضعیف بین دو میدان هستند. مدلسازی ریاضی برای شبیه سازی تهنشین کننده باید شامل تخلیه کرونا، شارش گاز و سیال اصلی، باردارشدن ذرات و جابجایی ذرات باشند. با اعمال ولتاژ به اندازه کافی قوی به الکترود تخلیه با شعاع انحنای کوچک درحالی که کلکتور زمین شدهاست، یک کرونای یکنواخت در طول سیم الکترود و انحراف یونها به سمت صفحات کلکتور اتفاق میافتد.

۳-۱-مدل کرونا

در این شبیهسازی از مدل سادهشده کرونا که بر پایه پایستگی جریان انتقالیافته توسط ذرات باردار است، استفاده شده است. مدل سادهشده کرونا به حل کردن انتقال یک حامل بار با استفاده از معادله پایستگی بار کوپل شده با معادله پواسون می پردازد. انتقال حاملهای بار شامل حرکت در میدان الکتریکی و جریان همرفتی است. معادلات حوزه شامل روابط زیر می شود:

$$\nabla \cdot \mathbf{J} = 0 \tag{1}$$

$$\mathbf{J} = \rho_q \left(\mu \mathbf{E} + \mathbf{u} \right) - D \nabla \rho_q \tag{(Y)}$$

$$\nabla^2 V = -\frac{\rho_q}{\varepsilon_0} \tag{(7)}$$

$$\mathbf{E} = -\nabla V, \quad \nabla \cdot \mathbf{E} = \frac{\rho_q}{\varepsilon_0} \tag{f}$$

 μ ، A/m² در روابط فوق، J چگالی سطحی جریان بر حسب μ ،

شكل ٣- عكس العملها و ارتباطات متقابل بين ميدانهاي تهنشين كننده الكتروستاتيكي

کتروستاتیکی

تحرکپذیری بر حسب $ho_{
m q}$ ، $m^2/(V.s)$ چگالی بار فضایی بر حسب E ،C/m³ ميدان الكتريكي، u سرعت سيال بر حسب متر بر ثانیه، D ضریب انتشار یونی بر حسب V ،m²/s پتانسیل الکتریکی و ٤٥ ضریب گذردهی خلا هستند. سه مولفه چگالی جریان سطحی در سمت راست تساوی معادله (۲) به ترتیب، جریانهای رانشی (ناشی از حرکت ذرات باردار بوسیله میدان الکتریکی)، همرفتی (ناشی از حرکت ذرات باردار بوسیله سیال اصلی) و انتشار (ناشی از انتشار حاملهای بار و در نتیجه تغییر تراکم و غلظت حاملها) میباشند. با توجه به اینکه سرعت رانشی یونها معمولاً در حدود ۲ مرتبه از دیدگاه اندازه (۱۰۲) سریعتر از سرعت معمول شارش گاز میباشد، میتوان از مؤلفه همرفتی چگالی جریان یونی صرف نظر کرد. در نتیجه محاسبات میدان الکتریکی را میتوان مستقل از میدان شارش سیال انجام داد. بنابراین، در شرایط ماندگار، چگالی جریان باید معادله پایستگی بار را ارضا کند:

$$\nabla \cdot \left(\mu \rho_q \mathbf{E} - D \nabla \rho_q \right) = 0 \tag{(a)}$$

بنابراین با ترکیب روابط فوق رابطه زیر حاصل می شود:

$$\mu \left(\frac{\rho_q^2}{\varepsilon_0} - \nabla V \bullet \nabla \rho_q \right) - D \nabla^2 \rho_q = 0 \tag{9}$$

در رابطه فوق فرض شدهاست که تحرک پذیری ثابت است. با توجه به روابط تحلیلی دقیق ارائهشده در مرجع [۱۲]، برای حل معادلات پایستگی جریان و پواسون در یک تهنشینی کننده نوع سیلندری با محورهای منطبق سیلندر و الکترود تخلیه، پتانسیل الکتریکی، میدان الکتریکی، توزیع چگالی بار یونی در طول کانال تهنشین کننده به ازای ولتاژهای مختلف اعمال شده به الکترود تخلیه با استفاده از

روابط زیر تعیین می گردد. در این روابط، ناحیهی استوانهای شکل بین دو شعاع ro (شعاع الکترود تخلیه) و rl (شعاع سیلندر) در نظر گرفتهشدهاست. یتانسیل الکتریکی (V):

$$V(r) = V_0 - \alpha (\sqrt{r^2 + \beta^2 - r_0^2} - \beta + ... + \sqrt{\beta^2 - r_0^2} + \beta)$$
(Y)
$$\sqrt{\beta^2 - r_0^2} \ln \frac{r \left(\sqrt{\beta^2 - r_0^2} + \beta\right)}{r_1 \left(\sqrt{\beta^2 - r_0^2} + \sqrt{r^2 + \beta^2 - r_0^2}\right)}$$

که در آن:

$$\alpha = \sqrt{\frac{r_0 E_p \rho_0}{\varepsilon_0}}, \ \beta = \alpha \frac{\varepsilon_0}{\rho_0} \tag{A}$$

ميدان الكتريكى (E):

$$E(r) = \frac{\alpha}{r} \sqrt{r^2 + \beta^2 - r_0^2}$$
(9)

چگالی بار فضایی یونی (ho_q):

$$\rho_q(r) = \frac{\alpha \varepsilon_0}{\sqrt{r^2 + \beta^2 - r_0^2}} \tag{(1)}$$

در روابط فوق V_0 ولتاژ اعمال شده به الکترود تخلیه بوده و مقدار آن بسته به شرایط مسئله مشخص است. ρ_0 چگالی بار فضایی یونی در سطح الکترود تخلیه است که با قرار دادن $r = r_1$ و $\cdot = V(r_I)$ در معادله (۲) محاسبه می شود. هم چنین، E_P میدان الکتریکی در سطح الکترود تخلیه است که مقدار آن برابر آستانه قدرت میدان الکتریکی برای شروع کرونا در هوا بوده و با استفاده از رابطه زیر قابل محاسبه است (قانون پیک).

$$E_p = 3 \times 10^6 \delta \left(1 + \frac{0.03}{\sqrt{\delta r_0}} \right) \tag{11}$$

که δ نسبت چگالی تعداد گاز به چگالی گاز در دمای ۷۶۰ درجه کلوین و فشار ۷۶۰ torr است.

لازم به ذکر است، پاسخ تحلیلی ارائه شده برای کمیتهای مختلف یک بعدی بوده و تنها تابع شعاع استوانه است. در صورتی که محورهای استوانه و الکترود تخلیه بر هم منطبق نباشند، پاسخ فوق معتبر نبوده و باید از حل عددی و سهبعدی معادلات مشتق جزئی پواسون و پیوستگی جربان بهره برد.

۲-۳ روش اولر برای فاز پیوسته (شارش هوا)
ابتداییترین و شاید مهمترین قدم در مطالعه تهنشینی

ذرات در تەنشین کننده الکتروستاتیکی، تعیین مشخصههای شارش میدان سیال است. با توجه به افت فشار پایین تەنشین کننده الکتروستاتیکی، گاز محیط به صورت سیال تراکمناپذیر در نظر گرفتهشده که نتیجه آن ثابت بودن ویسکوزیته و چگالی میباشد. همچنین شارش سیال پایدار بوده و آشفتگی آن با مدل \mathbf{k} - [17] در نظر گرفتهشده است. با مفروضات انجام شده، شارش هوا میبایست از معادلات پیوستگی و ناویر-استوکس را ارضا کند: (11)

$$\rho_f\left(\frac{\partial \mathbf{u}}{\partial t} + \mathbf{u} \cdot \nabla \mathbf{u}\right) = -\nabla P + \mu \nabla^2 \mathbf{u} + \rho \mathbf{E}$$
(17)

که در آن ρ_f چگالی سیال بر حسب کیلوگرم بر متر مکعب، P فشار برحسب پاسکال، μ ویسکوزیته گاز بر حسب کیلوگرم بر متر ثانیه، u سرعت سیال بر حسب متر بر ثانیه ρE_g نشاندهنده نیروی حجم یا بدنه خارجی بر مولکولهای گاز بر مبنای واحد حجم میباشد. در تهنشینکننده، این نیرو نیروی کولن بوده که باعث ایجاد شارش ثانویه الکتروهیدرودینامیکی (باد یونی) توسط کرونا میباشد. برای میدانهای شارش لامینار، این معادلات پایه بدست آمده برای پایستگی جرم و مومنتوم کافی بوده و معادلاتی که در ادامه بیان میشود، صرفاً برای میدان شارش آشفته میباشد. در صورتی که مدلسازی آشفتگی در معادلات شارش سیال ضروری باشد، روند مدلسازی شامل معادلات شارش سیال ضروری باشد، روند مدلسازی شامل

۳–۳–رویکرد لاگرانژ برای فاز پراکندگی (ذرات) در مسائل تهنشین کنندههای الکتروستاتیکی که سیال ورودی بهمراه ذرات موجود در آن تشکیل یک محیط دوفازه را میدهند، مدل اولر برای توصیف رفتار گاز (فاز پیوستگی) و فاز ذرات (فاز پراکندگی) بر مبنای رویکرد لاگرانژ شبیهسازی میشوند. در روش لاگرانژ، مسیر تعداد زیادی از ذرات منحصر به فرد (از دیدگاه قطر) با استفاده از حرکت آنها تحت شارش سیال و نیروهای الکتروستاتیکی تحت نظر قرار می گیرند. موقعیتهای ذرات با استفاده از حل معادلات مرتبه دوم حرکت برای مؤلفههای بردار موقعیت ذرات که از قانون دوم نیوتون تبعیت می کنند، بدست می آید:

$$\frac{d\mathbf{q}}{dt} = \mathbf{v} \tag{14}$$

$$R_{d} = \frac{v_{e} - v_{s}}{\exp(v_{e} - v_{s}) - 1}$$
(71)

$$v_{e} = \frac{Ze^{2}}{4\pi\varepsilon_{0}r_{p}k_{B}T_{i}}$$
(٢٢)

$$v_{s} = 3\omega_{e} \frac{\varepsilon_{r,p}}{\varepsilon_{r,p} + 2}$$
(YT)

$$\omega_{e} = \frac{er_{p}\left|E\right|}{k_{p}T_{i}} \tag{(14)}$$

در این معادلات، $\mathcal{E}_{r,p}$ گذردهی نسبی ذرات است. همچنین fa تابعی است که برای پیوند نرخهای شارژ میدانی و انتشار به کار می رود و به صورت زیر تعریف می شود:

$$f_{a} = \begin{cases} \frac{1}{(\omega_{e} + 0.475)^{0.575}} (\omega_{e} \ge 0.525) \\ (\omega_{e} < 0.525) \end{cases}$$
(Y Δ)

۴-نتایج شبیهسازی و تحلیل آنها
مطابق شکل (۴)، ناحیه محاسباتی ارائهشده در بخش ۲
(شکل (۲)) با استفاده از نرمافزار COMSOL مشبندی
شده و به بخشهای کوچکتری شبکهبندی میشوند.

y z x

شکل ۴- مشبندی مدل تەنشین کننده الکتروستاتیکی استوانهای با الکترود تخلیه سیمی صاف

با توجه به اینکه مش بندی مناسب برای دستیابی به دقت نتایج مناسب ضروری می باشد، به عنوان مثال مدل تهنشین کننده با طول کانال ۵۰ میلی متر به ۵۳۶ المان مرزی لبهای و ۱۰۷۳۵۶ المان ناحیهای (از نوع Free Tetrahedral) تقسیم بندی شده است. همچنین به طور خاص این مش بندی در بخش الکترود شامل ۴۰۵۴ المان ضفحهای (از نوع Free Triangular) می باشد. برای این صفحهای (از نوع Free Triangular) می باشد. برای این تهنشین کننده، المان ها در مجاورت میله الکترود به شدت سایز کوچکتری نسبت به بخش های دیگر دارند و با نزدیک شدن به سمت کلکتور سایز المان ها افزایش پیدا می کند. در این شبیه سازی فرض شده است که توزیع بار یونی در کانال بواسطه شارش هوای اصلی مختل نشده و به

$$\frac{d}{dt}(m_p \mathbf{v}) = \mathbf{F}_t \tag{10}$$

در رابطه فوق p موقعیت ذرات بر حسب متر، v سرعت ذرات بر حسب متر بر ثانیه، m_p جرم ذره بر حسب کیلوگرم و F_t کل نیرویی است که بر ذرات اثر می کند. در این مورد، نیروهایی که بر روی ذرات اثر می کنند، نیروی الکتریکی و پسار هستند. اثرات کاهش چگالی سیال میبایست در نیروی پسار اعمال شود، زیرا شعاع ذرات خیلی کوچک هستند. در این مقاله، نیروی پسار (نیرویی که ذرات را از حرکت در سیال باز میدارند) F_D بر اساس مدل کانینگهام-میلیکان-دیویس به صورت زیر میباشد.

$$\mathbf{F}_{D} = \frac{1}{\tau_{p}S} m_{p} \left(\mathbf{u} - \mathbf{v} \right) \tag{19}$$

که در آن $S = 1 + K_n(C_1 + C_2 exp(-C_3/K_n))$ ضریب اصلاح پسار است. همچنین au_P زمان پاسخ سرعت ذرات هستند که با استفاده از رابطه زیر محاسبه می شود:

$$\tau_p = \frac{4\rho_p d_p^2}{3\mu C_D \operatorname{Re}_r} \tag{1Y}$$

 $d_{p} \cdot kg/m^{3}$ حسب متر، در ابطه فوق، $\rho_{p} \cdot g^{2}$ چگالی ذرات بر حسب Re_{r} عدد Re, قطر ذرات بر حسب متر، $C_{D} \cdot c_{D}$ ضریب پسار و Re, such that with the second seco

$$\mathbf{F}_{e} = e\mathbf{Z}\mathbf{E} \tag{1} \mathbf{\lambda}$$

که e بار الکتریکی پایه بر حسب کولن و Z تعداد بار انباشته بر هر ذره هستند.

در این شرایط، بار انباشته شده بر روی ذرات با استفاده از مدل بی قانونی قابل محاسبه است.

$$\tau_{c} \frac{dZ}{dt} = \begin{cases} R_{f} + f_{a} \left(|v_{e}| \le |v_{s}| \right) \\ R_{d} f_{a} \left(|v_{e}| \le |v_{s}| \right) \end{cases}$$

$$\tau_{c} = \frac{e^{2}}{4\pi\rho_{a}\mu k_{B}T_{i}}$$

$$(19)$$

Ti که در آن τ_c زمان شارژ مشخصه، k_B ثابت بولتزمن و Ti درجه دمای یون هستند. همچنین R_f و R_f نرخهای شارژ در اثر انتقال میدانی و انتشاری بوده و با استفاده از روابط زیر محاسبه می شوند.

$$R_f = \frac{v_s}{4\varepsilon_0} (1 - \frac{v_e}{v_s})^2 \tag{(1 \cdot)}$$

دلیل وجود بار فضایی یونی در میدانهای الکتریکی، تنها اثرات شدید نیروهای الکتروستاتیکی بر الگوی شارش هوای اصلی در نظر گرفته شده است. معادلات مربوط به شارش هوا با استفاده از نرمافزار COMSOL و رابط فیزیک Turbulent Flow حل شده و برای در نظر گرفتن اغتشاش در شارش هوا از مدل k-ɛ بهرهمند شدهاست. برای ورودی کانال سرعت ثابت سیال و برای خروجی کانال فشار پیمانهای صفر به عنوان شرایط مرزی در نظر گرفته شدهاند. همچنین، دمای ثابت ۲۱۰ درجه سانتی گراد برای دیزل ژنراتور پربار به عنوان شرایط مرزی در دیوارها فرض شده است. غلظتهای تعدادی ذرات دیزل در ورودی کانال در شرایط پرباری دیزل ژنراتور در مرجع [۱] ارائه گردیدهاست. ذرات دیزل با سایزهای مختلف از ۲۴۸ نقطه از ورودی کانال به طور یکنواخت به درون تهنشینکننده تزریق می شوند که با توجه به سایزهای مختلف در نظر گرفته شده برای ذرات، به ترتیب ۷۴۴۰ و ۶۶۹۶ جریان ذره با مسیر متفاوت را در درون کانال برای حالات بیباری و بار زیاد بوجود می آورند. در این شبیه سازی چگالی ذرات دیزل برابر ۱۰۰۰ کیلوگرم بر مترمکعب در نظر گرفتهشدهاست. همچنین با توجه به هادی بودن ذرات دیزل، با فرض بینهایت بودن ضریب گذردهی نسبی بار اشباع برای این ذرات بدست خواهد آمد. همچنین از رویکرد حرکت تصادفی لاگرانژی به منظور تعیین حرکت ذرات که تحت تأثير شارش الكتروهيدروديناميكي و اثرات اغتشاشي هستند، استفادهشدهاست. این بخش با استفاده از رابط فیزیک Particle Tracking for Fluid Flow در نرمافزار COMSOL قابل ييادەسازى است.

۴–۱–مشخصههای الکتریکی

در شکلهای (۵) تا (۱۰)، پاسخ تحلیلی و پاسخ بدست آمده از شبیه سازی سه بعدی برای توزیع پتانسیل الکتریکی، توزیع میدان الکتریکی و توزیع چگالی بار الکتریکی در راستای شعاع استوانه و اعمال ولتاژهای مختلف به الکترود تخلیه نشان داده شده است.

همان گونه که مشاهده می شود، نتایج تحلیلی و نتایج شبیه سازی کاملاً بر هم منطبق و سازگار هستند. در نمودارهای فوق مقدار چگالی بار یونی در سطح الکترود تخلیه برای ولتاژهای ۱۰- و ۱۷- کیلوولت به ترتیب برابر ۱۵۹۵- و ۶۵۹۰- میکروکولن بر مترمکعب هستند. هم چنین اندازه میدان الکتریکی در سطح الکترود تخلیه

برابر ۹۴۰۰ کیلوولت بر متر است. در سطح کلکتور (مقادیر میدان الکتریکی مربوط به شعاع نرمالیزه شده ۱)، نمودارهای بدست آمده حاکی از آن هستند که مقدار میدان الکتریکی برای ولتاژهای مذکور به ترتیب برابر ۴۱۵- و ۸۳۸- کیلوولت بر متر میباشند.

174

شکل ۸- توزیع میدان الکتریکی در راستای شعاعی بدستآمده از پاسخ شبیهسازی

شکل ۱۰- توزیع چگالی بار الکتریکی در راستای شعاعی بدستآمده از شبیهسازی

۴–۲–الگوهای شارش سهبعدیالکتروهیدرودینامیکی شارش ثانویه الکتروهیدرودینامیکی به علت اعمال نیروهای حجمی الکتروستاتیکی بر روی مولکولهای هوا در این بخش مورد بررسی قرار خواهد گرفت. با توجه به هممرکز بودن الکترود تخلیه و کلکتور استوانهای تهنشینکننده الکتروستاتیکی، انتظار میرود شارش الکترودینامیکی به دلیل این تقارن هندسی تشکیل نشود. زیرا در این حالت نیروی حجمی بوسیله نیروی فشار در راستای شعاع استوانه

در تعادل قرار داشته و این مسئله در مرجع [۵] اثبات شده است. در این شرایط، به منظور تشکیل شارش ثانویه الكتروهيدروديناميكي، مي توان موقعيت الكترود تخليه را به صورت جزئی تغییر داده تا آرایش تهنشین کننده از حالت هممركز خارج شود. با اعمال اين تغيير موقعيت، متوسط نيروى حجم در اطراف الكترود تخليه نامتعادل شده و مولکول های هوا در سمتی که الکترود تخلیه از محوراستوانه فاصله گرفته است، نیروی حجم قوی تری احساس می کنند. بنابراین، مولکولهای هوا از الکترود تخلیه رانده شده و شکل جریان جت به خود می گیرند. با فرض ۱٪ تفاوت بین موقعیت محور استوانه و الکترود تخلیه در راستای بخش مثبت محور z، مطابق شکل (۱۱)، جریان های سریعی در راستای الکترود تخلیه به همراه دو تاوه فضایی در دو سمت جت شکل گرفته است که جهت حرکت دو تاوه در سمت راست و چپ (از دید سطح مقطع یا ورودی کانال) به ترتیب خلاف و در جهت حرکت عقربههای ساعت هستند. این تاوهها تقريباً كل ناحيه دايرهاي شكل ورودي تهنشين كننده را اشغال می کنند.

شکل ۱۱- خطوط جریان شارش الکتروهیدرودینامیکی: (۱) نمای yz، (۲) نمای xy

۴–۳-باردارشدن، مسیر حرکت و تهنشینی ذرات زیرمیکرون

نسبت بار به جرم ذرات و نرخ تهنشینی آنها در طول کانال تهنشین کننده برای ذرات با قطرهای ۴۰ و ۳۰۰ نانومتر در شکل (۱۲) نشان داده شده است. در این نمودار، دیزل ژنراتور در حالت پرباری با دمای ۲۱۰ درجه سانتی گراد قرار داشته و ولتاژ ۱۰- کیلوولت به الکترود تخلیه اعمال شده است. همچنین در این نمودار، سرعتهای مختلفی نظیر ۲۰، ۱ و ۱/۵ متر بر ثانیه برای سیال شارش هوا در نظر گرفته شده است. برای ذرات با قطر ۴۰ نانومتر (شکل (۱۲-الف))، ضریب اصلاح لغزش کانینگهام به دلیل ماهیت نمایی منفی آن، بالاترین مقدار را نسبت به سایر ذرات داشته و در نتیجه از مدل راه رفتن تصادفی گسسته استفادهشده که نحوه انتشار ذرات در شارش دارای اغتشاش را تعیین می کند. بنابراین، مسیر حرکت ذرات تحت تأثیر انتشار دارای اغتشاش بوده و همانند اینکه نیروهای پسار و الکتروستاتیکی به ترتیب در جهتهای شارش اصلی و دیوارها مؤثر هستند، این اغتشاشها نیز در همه جهتها مؤثر میباشند.

۴–۴–زمان اقامت ذرات

در شکل (۱۳)، زمان اقامت ذرات تهنشینشده به ازای ولتاژها و سرعتهای ورودی مختلف مورد مقایسه قرار گرفته است. به طور کلی، با افزایش ولتاژ تحریک، زمان اقامت ذرات کاهش پیدا می کند. به عبارت دیگر، با افزایش ولتاژ تحریک، ذرات به دلیل دستیابی به بار بیشتر در یک بازه زمانی مشخص و همچنین نیروی الکتروستاتیکی قویتر، در زمان کمتری به دام می افتند.

همانگونه که در شکل (۱۳) نشان داده شده است، برای ولتاژ تحریک بالاتر (شکل (۱۳–ب)) که دارای چگالی بار فضایی یونی بیشتری در کانال نیز هستند، زمان اقامت ذرات (با نیروی پسار در کمینهترین حالت خود قرار دارد. با وجود اثرات قابل چشم پوشی نیروهای الکتروستاتیکی اعمال شده به این ذرات نرخ تهنشینی بالایی در نیمه ابتدایی کانال مشاهدهشدهاست. با بررسی نمودارهای مربوط به نسبت بار به جرم ذرات با قطر ۴۰ نانومتر مشاهده می شود، افزایش سرعت سیال ورودی منجر به افزایش سرعت ذرات و در نتیجه کاهش بار اکتسابی آنها می شود. برای ذرات با قطر بیشتر، روندی مشابه به ذرات با قطر ۴۰ نانومتر مشاهده می شود. با بررسی نمودارهای بار به جرم ذرات مشاهده مى شود، مقدار بار ذرات با عبور آن ها از كانال تەنشين كننده افزایش می یابد. از طرفی، در یک زمان مشابه، مقدار بار انباشته شده بر ذرات بزرگتر بیشتر از ذرات کوچکتر بوده و در نتیجه ذرات بزرگتر زودتر به بار اشباع می سند. در این شرایط، اثر سرعت سیال بر نسبت بار به جرم ذرات کاهش یافته و نمودارهای مربوطه، با افزایش قطر ذرات به همدیگر نزدیکتر میشوند. در طول کانال نرخهای تهنشینی ذرات برای ذرات با قطر مختلف نشان دهنده برخی نوسانات بوده که نشئتگرفته از جابجایی تصادفی ذرات زیرمیکرون هستند. در شبیهسازی انجامشده در نرمافزار COMSOL،

شکل ۱۳- زمان اقامت ذرات انباشته شده بر حسب قطر ذرات به ازای سرعتهای مختلف سیال ورودی، الف) ۱۰kV-، ب) ۱۷kV-

شکل ۱۴- راندمان کسری تهنشین کننده الکتروستاتیکی با درنظر گرفتن سه سرعت مختلف برای سیال ورودی، الف) ۱۰kV-، ب) ۱۷kV-

> قطرهای مختلف) مستقل از سرعتهای درنظر گرفتهشده برای سیال ورودی بوده و تفاوتی مشاهدهنشدهاست. اما برای ولتاژهای تحریک کمتر (شکل (۱۳–الف))، زمان اقامت ذرات با افزایش سرعت سیال ورودی کاهش مییابد. همچنین مطابق نمودارهای فوق، به ازای همه مقادیر ولتاژ و سرعت سیال ورودی، بیشینه زمان اقامت ذرات برای ذرات با قطرهایی در بازه ۲۰۰ الی ۳۰۰ نانومتر رخ دادهاست.

۴-۵-عملکرد تەنشینکنندە الکتروستاتیکی در جمع آوری ذرات زیرمیکرون

در شکل (۱۴)، راندمان کسری جمع آوری ذرات با قطرهای مختلف در شرایطی که ولتاژهای ۱۰– و ۱۷– کیلوولت به الکترود تخلیه اعمال شده و سرعت ورودی سیال برابر ۱/۶، ۱ و ۱/۵ متر بر ثانیه هستند، نشان دادهشدهاست. در این حالت، ذرات توسط دیزل ژنراتور پربار با دمای بهرهبرداری ۲۱۰ درجه سانتی گراد، به کانال تزریق می شوند.

مطابق شکل (۷-الف)، برای ولتاژ تحریک ۱۰- کیلوولت، کمینه راندمان کسری جمعآوری ذرات در قطرهای ۲۰۰ الی ۳۰۰ نانومتر رخ داده است. همچنین، با افزایش سرعت سیال ورودی از ۱/۶ تا ۱/۵ متر بر ثانیه، راندمان کسری جمعآوری ذرات کاهش پیدا می کند. با این وجود، برای ولتاژ ۱۷- کیلوولت (شکل (۷-ب))، راندمان کسری جمعآوری ذرات برای تمامی ذرات، بزرگتر از ۹۵٪ می باشد. ۴-۶-در نظر گرفتن طولهای مختلف برای کانال تهنشین کننده

در این بخش، نتایج بدست آمده برای راندمان جمع آوری جرم کل در شبیه سازی به ازای طول های مختلف کانال تهنشین کننده (طولی در گستره ۵۰ الی ۳۰۰ میلی متر) در

حالت بهرهبرداری پرباری برای دیزل ارائه شده است. انتظار میرود با افزایش طول کانال تهنشین کننده به ۳۰۰ میلیمتر، زمان اقامت و راندمان کسری جمع آوری ذرات به طور آشکاری افزایش پیدا کرده و تقریباً تمامی ذرات جذب خواهند شد. در جدول ۱، نتایج مذکور برای راندمان جمع آوری جرم کل به صورت خلاصه گزارش شدهاست.

جدول ۱- راندمان جمع آوری جرم کل برای کانال با طول های مختلف (سرعت ورودی ۰/۶ متربر ثانیه و ولتاژ اعمالی برابر ۱۰kV-)

راندمان کل	طول كانال تەنشين كنندە
۶ <u>۸</u> ۶	۵۰ میلیمتر
٩٨/٪.٢	۷۰ میلیمتر
۹ <i>٩/'/.۶</i>	۱۰۰ میلیمتر
7.1	۳۰۰ میلیمتر

۵-بحث و نتیجهگیری

در این مقاله یک تهنشین کننده الکتروستاتیکی سیلندری تکمرحلهای در ابعاد آزمایشگاهی به منظور جمع آوری ذرات زیرمیکرون شبیه سازی شده است. معادلات پیوستگی جریان و پواسون، معادلات ناویر استوکس شارش هوا و معادلات لاگرانژ مربوط به باردار شدن و انحراف ذرات با استفاده از نرمافزار COMSOL پیوند شده است. نشان داده شده است. که شارش ثانویه الکتروهیدرودینامیکی هنگامی که محورهای الکترود تخلیه و استوانه بر هم منطبق نباشند، تشکیل می شود. به ازای اندازه های مختلف ذرات و سرعت سیال ورودی، نسبت بار به جرم ذرات و نرخ تهنشینی ذرات در طول کانال مورد مقایسه قرار گرفت. نشان داده شد که با افزایش زمان اقامت ذرات (معادل با نظیر جمع آوری ذرات خروجی دیزل از دیدگاه هزینه سرمایه گذاری، نصب، بهرهبرداری و نگهداری اشاره کرد. در واقع، پیکربندی تهنشین کننده استوانهای مورد مطالعه در این مقاله میتواند به راحتی برای کنترل مؤثر ذرات خروجی دیزل از یک منبع انتشار دیزل ثابت در زمان اقامت مطلوب گاز استفاده شود. همچنین میتوان تهنشین کننده را برای درمان میزان جریان خروجی اگزوز حجمی بالاتر تولید شده از موتورهای دیزلی بزرگتر افزایش داد. با این حال، از نظر عملی برای استفاده واقعی این نوع فناوری در چنین تجهیزات ثابت دیزل یا وسایل نقلیه دیزلی، چندین جنبه عملی باید در نظر گرفته و تا عملکرد تهنشین کننده با توجه به سرمایه و هزینه عملیاتی آن و همچنین سهولت نگهداری و رسیدگی بهینه شود.

مراجع

[1] H. Hayashi, Y. Takasaki, K. Kawahara, T. Takenaka, K. Takashima, and A. Mizuno, "Electrostatic charging and precipitation of diesel soot", IEEE Transactions on Industry Applications, Vol. 47, No. 1, 2011, pp. 331-335.

[2] M. Gholami, and H. Kazerooni, "Numerical evaluation of electrohydrodynamic flow and particle concentration effects on the wire-plate electrostatic precipitator efficiency", Scientific Journal of Applied Electromagnetics, Vol. PP, No. 99, 2021.

[3] P. Saiyasitpanich, T. C. Keener, M. Lu, S.-J. Khang, and D. E. Evans, "Collection of ultrafine diesel particulate matter (DPM) in cylindrical single-stage wet electrostatic precipitators", Environmental Science and Technology, Vol. 40, 2006, pp. 7890-7895.

[4] P. Saiyasitpanich, T. C. Keener, S.-J. Khang, and M. Lu, "Removal of diesel particulate matter (DPM) in a tubular wet electrostatic precipitator", Journal of Electrostatics, Vol. 65, 2007, pp. 618-624.

[5] R. Baghaei Lakeh, and M. Molki, "Patterns of airflow in circular tubes caused by a corona jet with concentric and eccentric wire electrodes", Journal of Fluids Engineering, Vol. 132, 2008.

[6] T. Mitsuhiro, K. Hirofumi, K. Toma, T. Kazunori, H. Masahiro, and M. Akira, "Electrostatic precipitation of diesel PM at reduced gas temperature", 2015 IEEE Industry Applications Society Annual Meeting, 2015.

[7] Y.J. Kim, B. Han, C. Woo, and H.-J. Kim, "Performance of Ultrafine Particle Collection of a Two-Stage ESP Using a Novel Mixing Type Carbon Brush Charger and Parallel Collection Plates", IEEE Transactions on Industry Applications, Vol. 53, No. 1, 2017, pp. 466-473.

[8] H. Kawakami, T. Sakurai, Y. Ehara, T. Yamamoto, and A. Zukeran, "Performance characteristics between horizontally and vertically oriented electrodes EHD ESP for collection of low-resistive diesel particulates," Journal of Electrostatics, Vol. 71, No. 6, 2013, pp. 1117-1123.

[9] Y. Ehara, M. Ohashi, A. Zukeran, K. Kawakami, T. Inui, and Y. Aoki, "Development of hole-type electrostatic precipitator", International Journal of Plasma Environmental Science and Technology, Vol. 11, No. 1, 2017, pp. 9-12.

[10] H. Kawakami, A. Zukeran, K. Yasumoto, T. Inui, Y. Ehara, and T. Yamamoto, "Diesel PM collection for marine emissions using double cylinder type electrostatic precipitator", International Journal of Plasma Environmental Science and Technology, Vol. 5, 2011, pp. 174-178.

[11] A. Zukeran, H. Sawano, K. Yasumoto, "Collection Characteristic of Nanoparticles Emitted from a Diesel Engine with Residual Fuel Oil and Light Fuel Oil in an Electrostatic Precipitator," Energies, Vol. 12, No, 17, Aug. 2019, pp. 1-9.

[12] W. Janischewskyj and G. Gela, "Finite element solution for electric fields of coronating dc transmission lines", IEEE Transactions on Power Apparatus and Systems, Vol. 98, 1979, pp. 1000-1012.

[13] C. J. Chen, and S. Y. Jaw, "Fundamentals of turbulence modeling", Taylor and Francis, 1998.